

Висновки. Мовленнєві порушення негативно впливають на розвиток і функціонування мислення у дітей. Мислення дітей із порушеннями мовлення характеризується бідністю логічних операцій, зниженою здатністю до узагальнення і абстракції, низьким рівнем мисленнєвого аналізу, синтезу та абстрагування.

Перспективи подальших досліджень полягають у дослідженні психологічних особливостей розвитку мислення дітей з мовленнєвими порушеннями в залежності від розвитку мовлення.

Список використаної літератури:

1. Виготський, Л.С., (1982), Собрание сочинений: в 6-ти т. под ред. Давыдова, В.В. – т.2: Проблемы общей психологии., Педагогіка, Москва, 504 с.
2. Поваляева, М. А.,(2002), Довідник логопеда,«Фенікс», Ростов-на-Дону, 448с.
3. Петровський, А.В., Ярошевський, М.Г., (1990), Психологія: Словник. Політвидат, Москва,494 с.

**ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ
ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ
ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ НА ОСНОВІ ОСМИСЛЕННЯ
ЕКЗИСТЕНЦІЙНОГО ВИМІРУ СВОБОДИ ВИБОРУ**

УДК:378.147:796.011.3

Федорець Василь Миколайович,

*кандидат медичних наук,
старший викладачкафедри кафедри психолого-педагогічної
освіти та соціальних наук,
КВНЗ «Вінницька академія неперервної освіти»*

*«Людина конструє себе сама,
а рішення це – атоми буття, яке створюється людиною»*

І. Ялом

Актуальність проблеми. Наявність в Homo Educandus (Людини, що навчається) екзистенційних та психологічних передумов до реалізації свободи вибору, вміння робити вибір, а також психологічна здатність до прийняття власних осмислених рішень нами розглядається в системі координат екзистенційного здоров'я (англ. Existential health) (Sigurdson O.,2016) і психологічного здоров'я. Проблема вибору і здатність його здійснювати є значимою також в контексті зрілості

особистості та її нормативного «розгортання» психологічного онтогенезу. Оскільки проблема вибору є однією з центральних в здатності особистості осмислити і реалізувати себе як людина, що знаходить і створює смисли як істота, що є вольовою, діяльною, автентичною, екзистенційно наповненою як така, що справді «Є».

В даному аспекті ми згадуємо те, що проблематика здоров'я, процес його збереження як і професійна діяльність вчителя фізичної культури в своїй сутності є екзистенційно спрямованими (Федорець В. М., Клочко О. В., 2019). Це зумовлено тим, що як здоров'я так і рухова активність і питання тіла та тілесності, які є в центрі оптики професійної діяльності вчителя фізичної культури це екзистенційні проблеми. Відповідно ми актуалізуємо питання необхідності розкриття професійно орієнтованих здатностей вчителя фізичної культури до здійснення екзистенційного вибору та співвідносну проблему формування у нього вмінь розуміти і знаходити смисли як одну з центральних в збереженні і формуванні екзистенційного здоров'я в умовах освітнього процесу. Наступною значимою складовою здоров'язбережувальної компетентності вчителя фізичної культури є формування у педагога психологічних навичок спрямованих на актуалізацію та навчання дітей вмінню робити вибір, який є соціально адекватним і прийнятним та спрямованим на збереження здоров'я.

Вказана проблематика недостатньо розкрита в педагогічній та психологічній науковій літературі, що співвідносно з врахуванням її значимості для збереження здоров'я дітей в умовах освітнього процесу дає нам змогу репрезентувати її актуальну.

Короткий аналіз останніх досліджень і публікацій. Феномен «Екзистенційне здоров'я» (англ. Existential health) є традиційним в культурі Західної цивілізації (Федорець В. М., Клочко О. В., 2019). Технологічно-ціннісне і методологічне орієнтоване осмислення концепту «екзистенційне здоров'я» представлено в контексті удосконалення здоров'язбережувальної компетентності вчителя фізичної культури розкривається в дослідженнях В. Федорця і О. Клочко [3]. Концепт Existential health ми розглядаємо співвідносно із застосуванням ідей екзистенційної педагогіки (В. Сухомлинський, О. Больнов), діалогічної педагогіки (М. Бубер), онтопедагогіки (А. Менегетті) та антропоцентричних педагогічних ідей К. Ушинського (ідея антропологізації), І. Зязюна (педагогіка добра і серця, педагогічна майстерність), В. Кременя (гуманізація освітнього процесу), освітньо орієнтованої екзистенційної антропології і екзистенційних педагогічних

ідей та практик Н. Ніязбаєвої. Проблематика екзистенційного вибору актуалізована в роботах М. Хайдеггера, Л. Бінсвангнера, І. Ялома, В. Франкла, Р. Мей, С. Мадді, А. Ленгле А. Мерсіянової, А. Григорьєвої, В. Клочко та ін. (Лэнгле А.2006).

Метою нашого дослідження був аналіз психологічних та освітніх аспектів розвитку здоров'язбережувальної компетентності вчителя фізичної культури на основі розкриття свободи вибору, як актуальної складової екзистенційного і психологічного здоров'я.

Виклад основного матеріалу. Здоров'язбережувальна компетентність вчителя фізичної культури є особистісно-професійним інструментом спрямованим на збереження здоров'я учнів, яке розглядається як складний інтегративний феномен, який має значимий екзистенційний вимір – Existential health (екзистенціне здоров'я) (Sigurdson, O.,2016). Тому розкриття педагогом проблематики екзистенційного вибору, а також вміння і отологічна та психологічна здатність приймати вчителем ефективні рішення взагалі є одною з визначальних і системоорганізуючих в його професійній діяльності. Наступною складовою даної проблематики формування і збереження екзистенційного здоров'я є вміння ставити і розуміти екзистенційні питання, які лежать в основі створення смислів і прийняття рішень. Вказані екзистенційні питання стосуються перш за все життя і смерті, любові і ненависті, прив'язаності, дружби, тілесності, краси, сексу, іміджу, загроз, рухової активності, часу, осмислення і планування майбутнього, смислів і цінностей буття і їх знаходження взагалі... Розгляд цих екзистенційних питань є актуальним для нормативного психологічного онтогенезу дитини та її формування як особистості (Ялом, И.,1999).

За нашими спостереженнями вчителі не завжди не тільки не готові до роботи в системі вказаних екзистенційних проблем, але й не розуміють їх значимість для особистості та її становлення і розвитку.

В умовах технізації, технологізації освіти екзистенційні питання «губляться» в «потоці» часто надуманих і формальних досягнень як школи так і вчителя і учня. Агональна (змагальна) і конкурентна в своїй сутності освіта та домінуючі редукуючі культурну і особистісно-психологічну онтологію ідеї та стратегії про те хто «сильніший», хто «здоровший», «кращий», «більший», «розумніший», заповнили освітній простір витісняючи антропологічну і екзистенційну проблематику буття як таку, що в своїй сутності є первинною, життєтворчою і системоорганізуючою в людському житті.

По суті ми маємо справу з системою дезонтологізацією і дезекзистенціалізацією результатом, якої є екзистенційно незріла і «пуста» особистість «нафарширована» знаннями, а натепер ще й компетентностями. Учень не рідко маючи певні навчальні та інші досягнення залишається з своїми глибинними буттєвими питаннями сам на сам та з своєю екзистенційною тривою. Формалізована та інформатизована освіта може тільки підсилити і поглибити екзистенційну порожнечу. На це вказували ще класики М. Бубер, І Зязюн, К. Роджерс, А. Менегетті.

Розглядаючи історичний аспект «екзистенційної проблеми» в освіті необхідно відмітити, що попередня радянська школа «старанно» і цілеспрямовано дезактуалізувала первинні екзистенційні питання включаючи здатність особистості до прийняття рішень і вміння робити свій екзистенційний вибір. Все питання мали вирішувалося «зверху» партією, комсомолом, вчителем, дорослим. Переважно вони не вирішувалися, а знецінювалися та трансформувалися в хворобливі устремління до «світлого майбутнього» тощо. Тобто формувалися «дорослі діти» не здатні до самостійного екзистенційного вибору і осмислення себе як буття яке апріорі «Є» і «Є» «Завжди». Людина формувалася для «чогось», але тільки не для себе і не для усвідомлення самоцінності свого буття.

Враховуючи інерцію соціокультурних процесів вказані традиції контекстуально існують і тепер впливаючи на освітню реальність. Відповідно це необхідно врахувати в процесі удосконалення здоров'язбережувальної компетентності вчителя фізичної культури. Ми можемо зауважити, що цим має професійно займатися шкільний психолог, що безумовно вірно. Але психолог працює з дитиною «локально» певний час, а вчитель відносно «постійно». Відповідно вчитель має мати певний рівень психологічної компетентності для реалізації професійної діяльності. І найважливішим технологічним аспектом є те, що вчитель фізичної культури апріорі працює з базисними екзистенційними питаннями, а саме з здоров'ям, рухом, тілом і тілесністю, що технологічно визначає його близькість до глибинних і первинних проблем особистості і таким чином представляє значні можливості впливу на них. «Традиційно» простіше замість роботи з буттєвими проблемами дитини сказати «Зберігай спокій!», «Тренуйся!» дати рекомендації по здоровому способу життя, вживанню вітамінів, систематичному здійсненню загартовування та зарядки, а також порадити весь час посміхатися (як тепер модно), полоскати горло, мити руки тощо. Реально вказані рекомендації при всій їх

значимості для збереження здоров'я мають мінімізований вплив на екзистенційну проблематику і екзистенційне здоров'я. Вони знаходяться в іншій, в не онтологічній і не в психологічній площині.

Для підвищення ефективності професійної діяльності вчителя фізичної культури включаючи здоров'язбережувальну складову важливими є психологізація і екзистенціалізація. В педагога необхідно активно розвивати культуру екзистенційного діалогу та відповідно здатність і вміння делікатно працювати з екзистенційними питаннями дітей (Федорець В. М., Клочко О. В., 2019). В даному аспекті продовжуючи маєвтично-діалогічні традиції започатковані Сократом, а також актуалізуючи онтологічний вимір діалогу представлений Мартіном Бубером в його діалогічній педагогіці важливими є розвиток у вчителя вмінь сприяти розкриттю дітьми смислів та актуалізації їх вмінь приймати рішення.

Висновки. Системорганізуючим аспектом збереження і формування екзистенційного здоров'я учнів є розвиток у вчителя фізичної культури навичок проведення екзистенційного діалогу, його здатності сприяти розкриттю дітьми смислів буття та актуалізації в них вмінь робити вибір та приймати рішення. Актуальною складовою екзистенціалізації як здоров'язбережувальної компетентності вчителя фізичної культури так і освітнього процесу є психологізація професійної діяльності та антропологічно-ціннісна рефлексія здоров'я, рухової активності, тіла і тілесності як системоорганізуючих екзистенційних феноменів. Важливим в даному аспекті є практично орієнтована актуалізація концепту Existential health (екзистенційне здоров'я).

Список використаної літератури:

1. Ялом И. Экзистенциальная психотерапия. М.: Класс, 1999. Режим доступу: <http://www.psyinst.ru/library.php>
2. Sigurdson O. Existential Health. Philosophical and historical perspectives. LIR. Journal, V. 6, 2016. P. 8–26.
3. Федорець В. М., Клочко О. В. Розвиток здоров'язбережувальної компетентності вчителя фізичної культури на основі розкриття феномену здоров'я репрезентованого як екзистенція та онтологія, Вип. 3 (159). // Вісник Чернігівського національного університету імені Т. Г. Шевченка ; гол. ред. Носко М. О. – Чернігів: ЧНПУ, 2019. – С. 223-235
4. Лэнгле А. Person: Экзистенциально-аналитическая теория личности. Москва: Генезис, 2006. 159 с.